

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 304/06-24

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 10. októbra 2006 predbežne prerokoval sťažnosť spoločnosti R., a. s., B., zastúpenej advokátom JUDr. J. H., Advokátska kancelária, B., vo veci namietaného porušenia základného práva na súdnu ochranu zaručeného v čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky v spojení s čl. 47 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky, práva na spravodlivý súdny proces zaručeného v čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd v spojení s čl. 14 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, ako aj základného práva na slobodu prejavu zaručeného v čl. 26 ods. 1 a 4 Ústavy Slovenskej republiky a práva zaručeného v čl. 10 ods. 1 a 2 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Krajského súdu v Prešove sp. zn. 6 Co 82/04 z 9. júna 2004 a uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2 Cdo 266/04 z 20. januára 2005 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť spoločnosti R., a. s., o d m i e t a .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 13. apríla 2005 doručená sťažnosť spoločnosti R., a. s., B. (ďalej len „sťažovateľka“), zastúpenej advokátom JUDr. J. H., Advokátska kancelária, B., ktorou namieta porušenie základného

práva na súdnu ochranu zaručeného v čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) v spojení s čl. 47 ods. 3 ústavy, práva na spravodlivý súdny proces zaručeného v čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) v spojení s čl. 14 dohovoru, ako aj základného práva na slobodu prejavu zaručeného v čl. 26 ods. 1 a 4 ústavy a práva zaručeného v čl. 10 ods. 1 a 2 dohovoru rozsudkom Krajského súdu v Prešove (ďalej aj „krajský súd“) sp. zn. 6 Co 82/04 z 9. júna 2004 a uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“) sp. zn. 2 Cdo 266/04 z 20. januára 2005.

Zo sťažnosti a jej príloh vyplýva, že v konaní o ochranu osobnosti vedenom Okresným súdom Poprad (ďalej len „okresný súd“) pod sp. zn. 9 C 488/01 mal právny predchodca sťažovateľky (V., spol. s r. o. – ďalej len „sťažovateľka“) procesné postavenie žalovaného. V predmetnom konaní žalobca F. B. (ďalej len „žalobca“) žiadal od sťažovateľky primerané zadosťučinenie vo forme verejného ospravedlnenia v denníku N., ako aj vo forme finančného zadosťučinenia, ako náhradu za neoprávnený zásah do jeho osobnostných práv, ktorého sa mala sťažovateľka dopustiť tým, že 24. novembra 1999 v denníku N. v článku s názvom „*K sídlu exekútora chceli dať výbušninu*“ uverejnila o žalobcovi nepravdivé a skresľujúce informácie, ktoré mu privodili negatívnu ujmu v osobnom i pracovnom živote, znížila sa jeho povest' na verejnosti a došlo aj k zásahu do oblasti jeho politickej angažovanosti. Okresný súd rozsudkom č. k. 9 C 488/01-211 z 11. decembra 2003 z dôvodu zásahu do osobnostných práv žalobcu uložil sťažovateľke povinnosť uverejniť v denníku N. verejné ospravedlnenie sa žalobcovi, v okresným súdom uvedenom znení, ako aj povinnosť zaplatiť žalobcovi finančné zadosťučinenie za spôsobenú ujmu v sume 300 000 Sk. Okresný súd založil svoje rozhodnutie na konštatovaní, že uverejnením sporného článku v denníku N. sťažovateľka vo vzťahu k žalobcovi porušila zásadu prezumpcie nevinny, keď o ňom písala ako o páchatel'ovi trestnej činnosti, aj keď v tom čase nebol žalobca preukázateľne za takúto trestnú činnosť odsúdený a neskôr bolo trestné stíhanie proti jeho osobe zastavené, pretože skutok, pre ktorý bol trestne stíhaný, sa nestal.

Na základe odvolania sťažovateľky krajský súd predmetný rozsudok okresného súdu ako vecne správny potvrdil svojím rozsudkom č. k. 6 Co 82/04-277 z 9. júna 2004 a súčasne zmenil výrok tohto rozsudku okresného súdu v časti označenej ako „*Ospravedlnenie*“, a to opravou chýb, ktoré vznikli v dôsledku nepresnej citácie sporného článku z denníka N. vo výroku rozsudku. Krajský súd sa stotožnil so závermi okresného súdu a svoje rozhodnutie založil na konštatovaní, že k zásahu do osobnostných práv žalobcu došlo v dôsledku toho, že sťažovateľka v spornom novinovom článku uviedla o žalobcovi nepravdivé skutočnosti o jeho trestnej činnosti, ktoré nekorešpondovali so skutočnosťami vyplývajúcimi z uznesenia vyšetrovateľa o vznesení obvinenia proti žalobcovi, resp., že v spornom novinovom článku bol žalobca označený za páchatel'a aj takej trestnej činnosti, z ktorej nebol obvinený, pričom týmto zdôvodnením podľa sťažovateľky krajský súd rozhodol na základe iného právneho názoru ako okresný súd.

Proti predmetnému rozsudku krajského súdu podala sťažovateľka dovolanie, ktorého prípustnosť zdôvodnila jednak tým, že rozsudok krajského súdu má v zmysle § 238 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“) charakter zmeny rozsudku okresného súdu (zmena výrokovej časti) a jednak tým, že dovolanie je prípustné aj podľa § 237 písm. f) OSP, pretože „*odvolací súd založil svoje rozhodnutie na odlišnom právnom názore ako prvostupňový súd, v dôsledku čoho bola sťažovateľovi odňatá možnosť konať pred súdom*“, pričom sťažovateľka žiadala, aby najvyšší súd zrušil dovolaním napádaný rozsudok krajského súdu, ako aj rozsudok okresného súdu a aby vec vrátil na ďalšie konanie okresnému súdu. Najvyšší súd dovolanie sťažovateľky z dôvodu jeho neprípustnosti odmietol uznesením sp. zn. 2 Cdo 266/04 z 20. januára 2005. Podľa sťažovateľky najvyšší súd predmetným rozhodnutím porušil ňou označené práva, pretože nesprávne preskúmal ňou uvádzané dôvody prípustnosti dovolania, a preto aj nesprávne rozhodol.

V súvislosti s prvým dôvodom prípustnosti dovolania podľa § 238 ods. 1 OSP proti rozsudku krajského súdu sťažovateľka v sťažnosti okrem iného uviedla:

«(...) *Krajský súd v PREŠOVE uložil sťažovateľovi povinnosť uverejniť iný text ospravedlnenia, ako prvostupňový súd, nakoľko odvolací súd vypustil časť „z P.“ a zmenil údaj o veku žalobcu. Podľa nášho názoru rozsudok Krajského súdu v PREŠOVE mal*

charakter zmeny rozsudku súdu prvého stupňa, nakoľko ide o rozhodnutie, ktorým odvolací súd vecne mení rozhodnutie súdu prvého stupňa o predmete sporu a nahrádza ho svojím iným rozhodnutím vo veci samej. V porovnaní s rozhodnutím súdu prvého stupňa ide o iné, rozdielne rozhodnutie vo veci samej, nakoľko sa sťažovateľovi uložilo uverejniť obsahovo iný text ospravedlnenia (...).

Poukazujeme na skutočnosť, že žalobca návrh vo veci samej po vydaní uznesenia Okresného súdu v POPRADE zo dňa 04. 11. 2003 nemenil. Krajský súd v ŽILINE (správne má byť Krajský súd v Prešove; pozn.) na str. 9 rozsudku uvádza, že vzhľadom na dôvodnú námietku odporcu „...pozmenil túto časť rozsudku súdu prvého stupňa tak, že opravil znenie článku tak, ako bolo v skutočnosti uverejnené“.

(...) Nakoľko účastník (opätovne) nenavrhol zmenu petitu, pričom navrhovateľom citovaný text článku nezodpovedal skutočnosti, mal podľa nášho názoru žalobu zamietnuť. Žalobou, ktorou navrhovateľ brojí proti nepravdivým resp. pravdu skresľujúcim skutočnostiam, sa predsa nemožno domáhať uverejnenia niečoho, čo nezodpovedá skutočnosti (...).

Tým, že odvolací súd z vlastnej iniciatívy a v zjavnom rozpore s § 153 ods. 2 O. s. p. nesprávne postupoval v prospech jednej zo sporových strán, porušil princíp rovnosti účastníkov konania, ktorý je súčasťou princípov spravodlivého procesu.

Napriek vyššie uvedenému Najvyšší súd SR dospel k záveru, že nedošlo k obsahovej zmene a rozsudok je potrebné považovať za potvrdzujúci. Je zrejmé, vzhľadom na okolnosti prípadu, že takýto záver je svojvoľný a arbitrárny, nakoľko popiera zjavné fakty a elementárnu logiku. Práve táto svojvoľnosť a arbitrárnosť spôsobila porušenie základných práv a slobôd podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy SR v spojení s čl. 47 ods. 3 Ústavy SR a v rozpore s čl. 6 Dohovoru v spojení s čl. 14 Dohovoru.»

V súvislosti s tvrdenu odôvodnenosťou druhého dôvodu prípustnosti dovolania podľa § 237 písm. f) OSP proti rozsudku krajského súdu sťažovateľka v sťažnosti okrem iného uviedla:

«Prvostupňový súd založil svoj právny názor o neoprávnenosti zásahu do práva na ochranu osobnosti navrhovateľa na závere o tom, že zo strany odporcu došlo k porušeniu zásady prezumpcie neviny, nakoľko „Z výsledkov vykonaného dokazovania

nepochybne vyplýva, že v čase, keď bol v denníku N. dňa 24. 11. 1999 zverejnený článok „K sídlu exekútora chceli dať výbušninu“, ktorý tvrdil o F. B. (42) z P., že zhotovil a objednal nástražný výbušný systém, navrhovateľ nebol preukázateľne právoplatne odsúdený za takúto trestnú činnosť, v tom spočíva podstata neoprávnenosti zásahu odporcu do osobnostných práv navrhovateľa, keďže každý, kto je obvinený z trestného činu sa pokladá za nevinného, pokiaľ jeho vina nebola preukázaná zákonným spôsobom. Sporný článok podľa názoru súdu nielenže opísal stav trvajúceho podozrenia navrhovateľa zo závažnej trestnej činnosti, ale zreteľne deklaroval zistenie, že navrhovateľ bol vinný (...) Takéto zverejňovanie informácií v tomto štádiu trestného konania, je v rozpore aj s ústavným právom každej osoby na obhajobu“.

Odvolací súd sa naopak stotožnil s argumentáciou odporcu v tom smere, že nedošlo k porušeniu zásady prezumpcie neviny (...), nakoľko v odôvodnení svojho rozsudku sa s porušením zásady prezumpcie neviny nestotožnil a uviedol, že: „Je treba súhlasiť s názorom o práve a povinnosti periodickej tlače a informačných prostriedkov vôbec informovať o skutkoch nesúcich znaky trestnej činnosti, ktoré v súvislosti so svojou závažnosťou vzbudzujú oprávnený záujem verejnosti. V žiadnom prípade nie je možné vyvodiť postih za zverejnenie informácie tak, ako bola poskytnutá orgánmi činnými v trestnom konaní (...). Nemožno od subjektu, ktorý verejnosti sprostredkúva takúto informáciu požadovať, aby preskúmal pravdivosť informácie, ktorú získal od orgánov činných v trestnom konaní“. Odvolací súd však svoj rozsudok založil na inom právnom názore, ako súd prvého stupňa, a to právnom názore spočívajúcom o tom, že hoci odporca neporušil prezumpciu neviny informáciou o obvinení fyzickej osoby zo spáchania trestných činov všeobecného ohrozenia, či nedovoleného ozbrojovania a o výške trestu, ale neoprávnene zasiahol do osobnostných práv navrhovateľa tým, že uviedol skreslenú informáciu o skutku, z ktorého bol navrhovateľ obvinený, nakoľko tento nebol obvinený z toho, že si objednal uloženie nástražného výbušného systému a že polícia našla aj pri domovej prehliadke u žalobcu viacero nábojov, guľometný pás a pištoľ v nelegálnej držbe.

V danom prípade, ako bolo uvedené vyššie, Krajský súd v ŽILINE (správne má byť Krajský súd v Prešove; pozn.) rozhodol na základe iného právneho názoru ako prvostupňový súd. Žalovaný sa o tomto právnom názore dozvedel až z napadnutého rozsudku. Je zrejmé, že mu nebola poskytnutá reálna a efektívna možnosť vyjadriť sa

k tomuto novému právnemu názoru, skutkovo a právne argumentovať, prípadne i predložiť nové dôkazy, ktoré z pohľadu doterajšieho neboli relevantné.

Právny názor prvostupňového súdu bol nesprávny a v dôsledku toho účastník konania nemal možnosť uplatniť skutkové a právne argumenty relevantné z hľadiska (rozhodujúceho) právneho názoru odvolacieho súdu.

(...) Odvolaním účastník konania napáda právny názor prvostupňového súdu obsiahnutý v jeho rozhodnutí a celkom logicky svoje námietky nesmeruje a ani nemôže smerovať voči inému právnemu názoru odvolacieho súdu, ktorý nepozná. Ak odvolací súd odlišne právne posúdi vec, ale napadnuté rozhodnutie nezruší a nevráti na ďalšie konanie, znamená to, že hoci sa účastníkovi podarilo úspešne spochybníť právny názor prvostupňového súdu, v konečnom dôsledku s tým nie sú spojené žiadne dôsledky. Účastník konania však už nemôže reagovať na nový, preňho dovtedy neznámy právny názor, skutkovou či právnou argumentáciou. Účastníkovi tým bola odňatá reálna a efektívna možnosť obhajovať svoje práva, čo je ústrednou požiadavkou na každý proces, ktorý má mať atribút spravodlivosti, nakoľko mu bolo znemožnené predloženie dôkazov a argumentov, ktoré považoval za nutné (...).

Najvyšší súd SR neprípustným reštriktívnym spôsobom interpretuje pojem zmena právneho názoru. Z povahy veci vyplýva, že za zmenu právneho názoru sa musí považovať nielen aplikácia iného právneho predpisu alebo jeho iný výklad, ale akékoľvek iné (odlišné) posúdenie akejkoľvek právne relevantnej otázky veci, ktoré pre účastníka konania otvára možnosť novej skutkovej či právnej argumentácie.

Považujeme za potrebné uviesť, že výhrady nie sú len formálneho charakteru, ale predmetná právna otázka má priamy vzťah k dokazovaniu ohľadne príčinnej súvislosti medzi údajným neoprávneným zásahom a vznikom nemajetkovej ujmy a jej rozsahom. Z výpovedí svedkov totiž vyplýva, že na ich vnímanie žalobcu nemala vplyv skutočnosť, či bol žalobca obvinený aj z toho, že si objednal uloženie nástražného výbušného systému resp. že polícia našla pri domovej prehliadke u žalobcu viacero nábojov, guľometný pás a pištoľ v nelegálnej držbe (čo sa v článku neuvádzalo). Z výpovedí svedkov totiž vyplýva, že rozhodujúcim pre ich vnímanie skutočnosti bolo samotné obvinenie z trestného činu, a nie samotný skutok a jeho detaily. Okrem toho je nesporné, že žalobca bol obvinený zo zostrojenia nástražného výbušného systému. Inými slovami, svedkovia vnímali relevantné

skutočnosti globálne a také nuansy, ako je vymedzenie skutku, neboli relevantné, čo je pochopiteľné, nakoľko čitateľ si z článku nepamätá skutkové detaily, ale podstatu. Otázka, či a aký vplyv na vznik a rozsah nemajetkovej ujmy malo skreslenie skutku, z ktorého bol žalobca obvinený, nebolo v konaní preukázané. Týmto smerom nebolo dokazovanie vôbec zamerané a logicky tým smerom nemohla byť zameraná ani argumentácia sťažovateľa.»

Vzhľadom na uvedené sťažovateľka navrhla, aby ústavný súd rozhodol týmto nálezom:

„1. Rozsudkom Krajského súdu v PREŠOVE sp. zn. 6 Co 82/04 zo dňa 09. 06. 2004 bolo porušené právo sťažovateľa na slobodu prejavu podľa čl. 26 ods. 1, 4 Ústavy SR a podľa čl. 10 ods. 1, 2 Dohovoru, právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy SR v spojení s čl. 47 ods. 3 Ústavy SR a právo na spravodlivý proces podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru v spojení s čl. 14 Dohovoru.

2. Uznesením Najvyššieho súdu SR sp. zn. 2 Cdo 266/2004 zo dňa 20. 01. 2005 bolo porušené právo sťažovateľa na slobodu prejavu podľa čl. 26 ods. 1, 4 Ústavy SR a podľa čl. 10 ods. 1, 2 Dohovoru, právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy SR v spojení s čl. 47 ods. 3 Ústavy SR a právo na spravodlivý proces podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru v spojení s čl. 14 Dohovoru.

3. Rozsudok Krajského súdu v PREŠOVE sp. zn. 6 Co 82/04 zo dňa 09. 06. 2004 a uznesenie Najvyššieho súdu SR sp. zn. 2 Cdo 266/2004 zo dňa 20. 01. 2005 sa zrušujú.

4. Sťažovateľovi sa priznáva náhrada trov konania.“

II.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Ak porušenie práv alebo slobôd podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde...

Podľa čl. 47 ods. 3 ústavy všetci účastníci sú si v konaní podľa odseku 2 rovní.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo (...) prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch...

Podľa čl. 14 dohovoru užívanie práv a slobôd priznaných týmto dohovorom sa musí zabezpečiť bez diskriminácie založenej na akomkoľvek dôvode, ako je pohlavie, rasa, farba pleti, jazyk, náboženstvo, politické alebo iné zmýšľanie, národnostný alebo sociálny pôvod, príslušnosť k národnostnej menšine, majetok, rod alebo iné postavenie.

Ústavný súd podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí senátu bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon neustanovuje inak. Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach,

na prerokovanie ktorých nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú zákonom predpísané náležitosti, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

Predmetom sťažnosti je tvrdené porušenie základného práva sťažovateľky na slobodu prejavu podľa čl. 26 ods. 1 a 4 ústavy a práva podľa čl. 10 ods. 1 a 2 dohovoru, základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy v spojení s čl. 47 ods. 3 ústavy a práva na spravodlivý proces podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru v spojení s čl. 14 dohovoru rozsudkom Krajského súdu v Prešove sp. zn. 6 Co 82/04 z 9. júna 2004 a uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2 Cdo 266/04 z 20. januára 2005.

1. K námietke porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy v spojení s čl. 47 ods. 3 ústavy a práva na spravodlivý proces podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru v spojení s čl. 14 dohovoru uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 2 Cdo 266/04 z 20. januára 2005.

Citovaný čl. 46 ods. 1 ústavy je primárnou ústavnou bázou pre zákonom upravené konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky príslušných na poskytovanie právnej ochrany, a tým aj „bránou“ do ústavnej úpravy jednotlivých aspektov práva na súdnu a inú právnu ochranu zakotvených s siedmym oddiele druhej hlavy ústavy (čl. 46 až 50). Zároveň podľa čl. 46 ods. 4 ústavy podmienky a podrobnosti o tejto ochrane ustanoví zákon, resp. v zmysle čl. 51 ods. 1 ústavy je možné domáhať sa práv podľa čl. 46 ústavy len v medziach zákonov, ktoré toto ustanovenie vykonávajú (mutatis mutandis I. ÚS 56/01). V obsahu základného práva podľa čl. 46 ods. 1 a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru nemožno vidieť zásadnú odlišnosť.

Podľa svojej ustálenej judikatúry ústavný súd nemá zásadne oprávnenie preskúmať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol alebo nebol náležite zistený skutkový stav a aké právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil

(II. ÚS 21/96). Vo všeobecnosti úlohou súdnej ochrany ústavnosti poskytovanej ústavným súdom napokon nie je ani chrániť občana pred skutkovými omylmi všeobecných súdov, ale chrániť ho pred takými zásahmi do jeho práv, ktoré sú z ústavného hľadiska neospravedlňovateľné a neudržateľné (I. ÚS 17/01). Z rozdelenia súdnej moci v ústave medzi ústavný súd a všeobecné súdy totiž vyplýva, že ústavný súd nie je opravnou inštanciou vo veciach patriacich do právomoci všeobecných súdov (napr. I. ÚS 19/02).

Ústavný súd vo svojej judikatúre konštantne zdôrazňuje, že pri uplatňovaní svojej právomoci nezávislého súdneho orgánu ochrany ústavnosti (čl. 124 ústavy) nemôže zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov, a že jeho úloha sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách (napr. I. ÚS 13/01).

V danom prípade je relevantnou aj judikatúra ústavného súdu, v zmysle ktorej je na skúmanie prípustnosti návrhu na začatie súdneho konania, jeho opodstatnenosti, dodržania zákonných lehôt, oprávnenosti navrhovateľa takýto návrh podať, právomoci o ňom konať a rozhodnúť či splnenia iných zákonom ustanovených náležitostí zásadne príslušný orgán, ktorý rozhoduje o merite návrhu - inými slovami, právomoc konať o veci, ktorej sa návrh týka, v sebe obsahuje právomoc skúmať to, či návrh zodpovedá tým podmienkam, ktoré pre konanie o ňom ustanovuje príslušný procesný kódex. Ingerencia ústavného súdu do výkonu tejto právomoci všeobecných súdov je opodstatnená len v prípade jeho nezlučiteľnosti s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou (I. ÚS 74/02, I. ÚS 115/02, I. ÚS 46/03). V tejto súvislosti ústavný súd konštatuje, že uvedené obdobie platí, aj pokiaľ ide o skúmanie prípustnosti návrhu na začatie dovolacieho konania, jeho opodstatnenosti a pod.

Z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“), ktorú si osvojil aj ústavný súd, vyplýva, že „právo na súd“, ktorého jedným aspektom je právo na prístup k súdu, nie je absolútne a môže podliehať rôznym obmedzeniam. Uplatnenie obmedzení však nesmie obmedziť prístup jednotlivca k súdu takým spôsobom a v takej miere, že by

uvedené právo bolo dotknuté v samej svojej podstate. Okrem toho tieto obmedzenia sú zlučiteľné s čl. 6 ods. 1 dohovoru, ktorý garantuje právo na spravodlivé súdne konanie, len vtedy, ak sledujú legitímny cieľ a keď existuje primeraný vzťah medzi použitými prostriedkami a týmto cieľom (napr. Guérin c. Francúzsko, 1998).

Pravidlá týkajúce sa prípustnosti dovolania majú za cieľ zaistiť riadny výkon spravodlivosti a zvlášť rešpektovať princíp právnej istoty, ktorá bola nastolená právoplatným rozhodnutím. Dotknuté osoby musia počítat' s tým, že tieto pravidlá budú aplikované. Jednako tieto pravidlá alebo ich používanie nemôžu týmto osobám zabrániť, aby využili existujúci opravný prostriedok (napr. I. ÚS 4/00; vec Pérez De Rada Cavanilles c. Španielsko, rozsudok ESLP z 28. októbra 1998).

Otázka posúdenia prípustnosti dovolania je otázkou zákonnosti a jej riešenie samo osebe nemôže viesť k záveru o porušení označených práv sťažovateľa (mutatis mutandis IV. ÚS 35/02). Z obsahu sťažnosti vyplýva, že jej podstatou je nesúhlas sťažovateľky s právnym názorom najvyššieho súdu týkajúcim sa otázky prípustnosti dovolania v danej veci.

Z odôvodnenia napadnutého uznesenia najvyššieho súdu vyplýva, že:

«Z vymenovaných procesných väd je v dovolaní namietaná vada konania podľa § 237 písm. f) O. s. p. (účastníkovi konania sa odňala možnosť konať pred súdom), ktorá podľa žalovaného spočíva v tom, že v dôsledku zmeny v právnom posúdení veci odvolacím súdom mu bola odňatá reálna a efektívna možnosť skutkovo a právne argumentovať ohľadne nového právneho názoru. Žalovaný teda v podstate tvrdí, že zmena v právnom názore mala byť dôvodom kasačného rozhodnutia odvolacieho súdu.

Dovolací súd súhlasí s argumentáciou žalovaného (podporenou v dovolaní citovanými rozhodnutiami dovolacieho súdu), že zmena právneho posúdenia veci odvolacím súdom ohľadne skutočnosti dôležitej pre posúdenie veci, je dôvodom kasačného rozhodnutia odvolacieho súdu, pretože iba tak je možné zabezpečiť realizáciu procesných práv účastníka skutkovo a právne argumentovať ohľadne nového právneho posúdenia veci. Nepovažuje však za opodstatnené tvrdenie žalovaného v dovolaní, že v danej veci ide

o prípad analogický prípadom riešeným v ostatných rozhodnutiach dovolacieho súdu, t. j. o takú zmenu v právnom posúdení veci odvolacím súdom, ktorá mala mať za následok zrušenie rozsudku súdu prvého stupňa a vrátenie veci na ďalšie konania.

Pre posúdenie otázky, či žalovanému (jeho právnenému predchodcovi) bolo v preskúmvanej veci odvolacím súdom odňatá možnosť konať pred súdom v zmysle § 237 písm. f) O. s. p., bolo podľa dovolacieho súdu podstatné posúdenie, či odvolací súd, v porovnaní so súdom prvého stupňa, založil svoj rozsudok na právnom názore odlišnom od právneho názoru súdu prvého stupňa.

O iné právne posúdenie veci či určitej právnej otázky odvolacím súdom ide vtedy, ak odvolací súd na zistený skutkový stav aplikuje iný právny predpis než aplikoval súd prvého stupňa alebo právny predpis vyloží inak než súd prvého stupňa.

Z porovnania odôvodnení rozsudkov súdu prvého stupňa a dovolacieho súdu vyplýva, že obidva sudy aplikovali na skutkový stav, ktorý nebol zmenený v odvolacom konaní, ustanovenia § 11 a nasl. Obč. zákonníka a tieto zhodne aj vyložili. Sudy nižších stupňov dospeli k identickému záveru, že predmetný článok bol objektívne spôsobilý zasiahnuť do osobnostných práv žalobcu, t. j. sudy nižších stupňov rovnako posúdili hmotnoprávny základ žalobcom uplatňovaného nároku. Konštatácia dovolacieho súdu v odôvodnení napadnutého rozhodnutia (v ktorom odvolací súd ani nepoprel správnosť záverov súdu prvého stupňa, že predmetným článkom bol porušený princíp prezumpcie neviny žalobcu) o tom, že v predmetnom článku boli uverejnené skreslené informácie o žalobcovi, nie je zmenou právneho posúdenia veci, ale iba určitým presnejším vymedzením povahy, podoby a okolností zásahu do osobnostných práv žalobcu. I súd prvého stupňa zdôrazňoval (pozri časť jeho rozhodnutia na č. l. 214), že nezodpovedá skutočnosti tvrdenie v článku, že žalobca „zhotovil“, „objednal“ uloženie nástražného výbušného systému a že mal zbrane „v nelegálnej“ držbe. Mal za to (porovnaj č. l. 219 jeho rozhodnutia), že uverejnené tvrdenia nie sú pravdivé (synonymom nepravdivého sú i výrazy skreslený, nereálny, falošný a pod.).

Žalovaný (jeho právny predchodca) sa mohol počas celého konania vyjadrovať k otázkam súvisiacim s vyššie uvedeným právnym posúdením veci súdmi nižších stupňov a nebol vylúčený z možnosti navrhovať z tohto pohľadu relevantné dôkazy.

V danej veci preto podľa názoru dovolacieho súdu nejde o prípad odňatia možnosti konať pred súdom v zmysle ustanovenia § 237 písm. f) O. s. p.

Po zistení, že konanie a rozhodnutie odvolacieho súdu nemá vadu tvrdenú žalovaným, ale ani iné vady uvedené v 237 O. s. p., skúmal dovolací súd, či sú splnené zákonné podmienky, stanovené Občianskym súdnym poriadkom osobitne pre prípad, že dovolanie smeruje proti rozsudku (v danej veci odvolací súd rozhodol v tejto procesnej forme).

Pokiaľ odvolací súd rozhodol rozsudkom, je dovolanie proti nemu prípustné, ak je napadnutý zmeňujúci rozsudok (§ 238 ods. 1 O. s. p.). Predpokladom prípustnosti dovolania podľa tohto ustanovenia je taká zmena rozsudku súdu prvého stupňa rozsudkom odvolacieho súdu, pri ktorej z porovnania obsahu rozhodnutí súdov oboch stupňov je zrejmé, že práva a povinnosti účastníkov konania boli nimi odlišne konštituované alebo deklarované. Rozhodujúcim preto nie je formálne hľadisko, teda to, ako odvolací súd napríklad z hľadiska slovného vyjadrenia označil, zostavil a zoštylizoval výrok svojho rozhodnutia, ale vecné (obsahové) hľadisko, teda to, či odvolací súd svojím rozsudkom niečo vecne zmenil na tom, čo pred ním deklaroval alebo konštituoval súd prvého stupňa. Z hľadiska prípustnosti dovolania možno za zmenu rozsudku súdu prvého stupňa odvolacím súdom považovať len také rozhodnutie, ktorým odvolací súd vecne zmeňuje rozhodnutie súdu prvého stupňa a nahrádza ho svojím iným rozhodnutím o veci samej. V porovnaní s rozhodnutím súdu prvého stupňa musí ísť o iné, rozdielne rozhodnutie o veci samej (viď R 12/1994).

V prejednávanej veci musel preto dovolací súd v rámci posúdenia prípustnosti dovolania žalovaného z hľadiska § 236 a nasl. O. s. p. najskôr vyriešiť otázku, či výrok rozsudku odvolacieho súdu týkajúci sa odsekov 1 a 2 ospravedlnenia, z hľadiska formálneho jednoznačne označený ako zmeňujúci, je zmeňujúci aj z hľadiska vecného. Pri riešení tejto otázky vychádzal z porovnania obsahu práv a povinností, ktoré súdy oboch stupňov konštituovali výrokmi svojich rozsudkov.

Podľa dovolacieho súdu, z porovnania obsahu rozsudkov súdov oboch nižších stupňov je zrejmé, že z hľadiska vecného treba predmetnú časť rozsudku odvolacieho súdu považovať za potvrdzujúcu. Totižto práva a povinnosti účastníkov konania boli nimi konštituované zhodne.

Nakoľko žalovaný dovolaním napadá rozsudok odvolacieho súdu aj v časti, ktorou odvolací súd v prevyšujúcej časti vo veci samej potvrdil rozsudok súdu prvého stupňa, treba prípustnosť jeho opravného prostriedku v tejto časti posudzovať podľa tých ustanovení, ktoré určujú podmienky, za ktorých možno dovolaním napadnúť právoplatný rozsudok odvolacieho súdu, ktorým bol potvrdený rozsudok súdu prvého stupňa.

V zmysle ustanovenia § 238 ods. 3 písm. a) O. s. p. dovolanie možno podať proti potvrdzujúcemu rozsudku odvolacieho súdu vtedy, ak odvolací súd vo výroku svojho potvrdzujúceho rozsudku vyslovil, že dovolanie je prípustné, pretože po právnej stránke ide o rozhodnutie zásadného významu. Nakoľko odvolací súd prípustnosť dovolania svojím výrokom nezaložil, je nepochybné, že o tento prípad v prejednávanej veci nejde.

Potvrdenému rozsudku súdu prvého stupňa nepredchádza iný jeho rozsudok, ktorým by bolo rozhodnuté vo veci inak. Dovolanie proti rozsudku odvolacieho súdu nie je teda prípustné ani podľa § 238 ods. 3 písm. b) O. s. p.

Keďže v prejednávanej veci nemožno prípustnosť podaného dovolania vyvodiť z uvedených ustanovení Občianskeho súdneho poriadku a konanie odvolacieho súdu nemá ani vady, ktoré by zakladali prípustnosť dovolania podľa § 237 O. s. p., Najvyšší súd Slovenskej republiky dovolanie žalovaného odmietol podľa ustanovenia § 243b ods. 4 O. s. p. v spojení s § 218 ods. 1 písm. c) O. s. p. ako smerujúce proti rozhodnutiu, proti ktorému nie je dovolanie prípustné. So zreteľom na právnu úpravu dovolacieho konania nemohol sa zaoberať napadnutým rozhodnutím odvolacieho súdu z hľadiska jeho vecnej správnosti. »

Podľa názoru ústavného súdu právny názor najvyššieho súdu o neprípustnosti dovolania v danej veci je zdôvodnený vyčerpávajúcim spôsobom, najvyšší súd na všetky zásadné námietky sťažovateľky zaujal stanovisko, a preto aj ústavný súd ho považuje za dostačujúci, ale aj ústavne relevantný. V citovanej časti odôvodnenia napadnutého rozhodnutia najvyšší súd zrozumiteľným a jednoznačným spôsobom uviedol dôvody, pre ktoré bolo treba považovať dovolanie sťažovateľky za neprípustné. Najvyšší súd sa okrem iného osobitne zamerail na otázku opodstatnenosti tvrdenia sťažovateľky, že v prejednávanej veci jej krajským súdom bola odňatá možnosť pred ním konať [§ 237 písm. f) OSP], a treba dodať, že pri interpretácii pojmu „odňatie možnosti konať pred súdom“ plne rešpektoval

judikatúru ústavného súdu (napr. II. ÚS 102/04), ale i doterajšiu judikatúru najvyššieho súdu (napr. 5 Cdo 102/01 z 27. septembra 2001), a teda tým posilnil aj princíp právnej istoty ako jednej z obsahových náležitostí právneho štátu.

V každom prípade tento postup najvyššieho súdu pri odôvodňovaní svojho právneho záveru vo veci sťažovateľky nemožno považovať za zjavne neodôvodnený alebo arbitrárny. Skutočnosť, že sťažovateľka sa s právnym názorom najvyššieho súdu nestotožňuje, nemôže sama osebe viesť k záveru o zjavnej neodôvodnenosti alebo arbitrárnosti tohto názoru a nezakladá ani oprávnenie ústavného súdu nahradiť jeho právny názor svojím vlastným, aj keď rozsiahla právna argumentácia sťažovateľky je vo viacerých aspektoch náležitá. V konečnom dôsledku však ústavný súd nie je opravným súdom právnych názorov najvyššieho súdu, ktorý prijíma aj stanoviská k zjednocovaniu výkladu zákonov. Ingerencia ústavného súdu do výkonu tejto právomoci najvyššieho súdu je opodstatnená len v prípade jeho nezlučiteľnosti s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou. Aj keby ústavný súd nesúhlasil s interpretáciou zákonov všeobecných súdov, ktoré sú „pánom zákonov“, v zmysle citovanej judikatúry by mohol nahradiť napadnutý právny názor najvyššieho súdu iba v prípade, ak by ten bol svojvoľný, zjavne neodôvodnený, a teda ústavne nekonformný. O svojvôli pri výklade a aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom by bolo možné uvažovať len v prípade, ak by sa tento natoľko odchýlil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam.

Podľa názoru ústavného súdu predmetný právny výklad najvyšším súdom takéto nedostatky nevykazuje, a preto bolo potrebné sťažnosť v tejto časti odmietnuť ako zjavne neopodstatnenú.

1.1 K námietke porušenia základného práva na slobodu prejavu podľa čl. 26 ods. 1 a 4 ústavy a práva podľa čl. 10 ods. 1 a 2 dohovoru uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 2 Cdo 266/04 z 20. januára 2005, ústavný súd predovšetkým poznamenáva, že prípadné úvahy o porušení práva na slobodu prejavu v okolnostiach danej veci by boli závislé od vyslovenia porušenia práv uvedených v bode 1 II. časti tohto uznesenia. Z horeuvedeného odôvodnenia však vyplýva, že najvyšší súd rozhodol o neprípustnosti

dovolania ústavne konformným spôsobom, preto v danom prípade nemohlo dôjsť k porušeniu základného práva sťažovateľky na slobodu prejavu podľa čl. 26 ods. 1 a 4 ústavy a práva podľa čl. 10 ods. 1 a 2 dohovoru napadnutým rozhodnutím najvyššieho súdu.

2. Pokiaľ ide o námietku porušenia základného práva sťažovateľky na slobodu prejavu podľa čl. 26 ods. 1 a 4 ústavy a práva podľa čl. 10 ods. 1 a 2 dohovoru, práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy v spojení s čl. 47 ods. 3 ústavy a práva na spravodlivý proces podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru v spojení s čl. 14 dohovoru rozsudkom Krajského súdu v Prešove sp. zn. 6 Co 82/04 z 9. júna 2004 treba konštatovať, že uvedený rozsudok krajského súdu nadobudol právoplatnosť 6. septembra 2004, pričom sťažnosť bola na poštovú prepravu odovzdaná 11. apríla 2005 a ústavnému súdu doručená 13. apríla 2005.

Podľa ustanovenia § 53 ods. 3 zákona o ústavnom súde jednou z podmienok prijatia sťažnosti fyzickej osoby na konanie pred ústavným súdom je podanie sťažnosti v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia, ktorým malo byť spôsobené namietané porušenie základného práva.

Lehota na podanie sťažnosti podľa čl. 127 ústavy začína plynúť dňom, keď nadobudlo právoplatnosť rozhodnutie o poslednom účinnom opravnom prostriedku, ktorý zákon na ochranu práva poskytuje, t. j. v danom prípade od 6. septembra 2004. Predmetná sťažnosť bola podaná až 11. apríla 2005, teda jednoznačne po uplynutí dvojmesačnej lehoty ustanovenej zákonom pre tento druh konania pred ústavným súdom.

Dovolanie sťažovateľky bolo v predmetnej veci odmietnuté uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 2 Cdo 266/04 z 20. januára 2005 ako neprípustné a keďže ústavný súd nezistil žiadne dôvody na vyslovenie porušenia označených základných práv a slobôd uvedeným uznesením najvyššieho súdu (pozri bod 1 II. časti tohto rozhodnutia), v tejto súvislosti konštatuje, že rozhodnutie najvyššieho súdu o dovolaní sťažovateľky v danej veci nemohlo založiť plynutie predmetnej lehoty, pretože podanie neprípustného dovolania nemožno z hľadiska čl. 127 ods. 1 ústavy považovať za účinný prostriedok nápravy. Toto rozhodnutie najvyššieho súdu nemožno preto považovať za kvalifikovanú právnu skutočnosť, od ktorej

začína plynúť lehota na podanie ústavnej sťažnosti podľa § 53 ods. 3 zákona o ústavnom súde.

V prípadoch, keď je dovolanie neprípustné, nie je možné dovolanie považovať za procesný prostriedok, ktorý zákon na ochranu základných práv a slobôd poskytuje. V takých prípadoch lehota na podanie ústavnej sťažnosti plynie odo dňa nadobudnutia právoplatnosti rozhodnutia odvolacieho súdu. Uznesenie najvyššieho súdu o odmietnutí dovolania z dôvodu jeho neprípustnosti treba považovať za rozhodnutie deklaratórnej povahy, ktoré autoritatívne konštatuje neexistenciu práva, v danom prípade práva podať dovolanie proti právoplatnému rozhodnutiu odvolacieho súdu.

Vzhľadom na to, že sťažnosťou napadnutý rozsudok krajského súdu nadobudol právoplatnosť ešte pred tým, ako sa sťažovateľka obrátila neprípustným dovolaním na najvyšší súd, predmetná sťažnosť bola podaná v čase, keď už uplynula lehota ustanovená v § 53 ods. 3 zákona o ústavnom súde. Ústavný súd sa preto nemohol zaoberať opodstatnenosťou v sťažnosti uvedených námietok voči tomuto rozhodnutiu krajského súdu.

Z tohto dôvodu bolo potrebné sťažnosť smerujúcu proti rozsudku krajského súdu sp. zn. 6 Co 82/04 z 9. júna 2004 odmietnuť ako oneskorene podanú.

Vzhľadom na všetky uvedené skutočnosti ústavný súd rozhodol podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde tak, ako to je uvedené vo výroku tohto uznesenia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 10. októbra 2006